

Väinö Tannerin (1881–1996) loppulausunto sotasyllisyysoikeudenkäynnissä 1.2.1946.

1.2.1946

- - - - -

16. Toimitusjohtaja T a n n e r : Herra Presidentti! – Kun tämä meidän oloissamme huomattava ja mieliä vanginnut oikeudenkäynti nyt lähestyy loppuaan, on kai paikallaan, että syytetyinkin taholta ennen päätöksen tekoon ryhtymistä esitetään siitä saatuja vaikutteita ja käsitys siitä, miltä tämä laajaksi paisunut juttu kokonaisuudessaan näyttää. Tässä tarkoituksessa on aihetta tarkastella sen taustaa ja kulkua sekä eräitä siihen oleellisesti liittyviä seikkoja.

Tällöin on ensinnäkin todettava, kuten jo on tehtykin, että juttu on yksinomaan poliittinen sekä ettei sillä ole mitään muuta perustetta kuin poliittiset syyt. Sitä on senvuoksi semmoisena käsiteltävä. Mistään rikollisesta toiminnasta ei tässä ole kysymys.

Jutun poliittista luonnetta osoittaa myös se vilkas keskustelu, joka sen ympärillä jo ennen sen alkua ja varsinkin sen kestäessä on käyty. Mielenpitoet ovat voimakkaasti jakaantuneet. Toiset pitävät oikeudenkäyntiä sisäpoliittisena välttämättömyytenä muka sota-ajan mentaliteetin poisjuurruttamisen tarkoituksessa tai, kuten eräät kansalaiset viikko takaperin julkaisemassaan jotenkin tarpeettomassa mielipideilmauksessaan "rauhan politiikan puolesta" lausuivat: "Kansamme oikeustajunta ja poliittinen välttämättömyys vaativat päättäväistä tilintekoa entisyyden kanssa." Toiset taas katsovat sen olevan oikein näyteikkunaan pantu todistus meidän kansallisesta alennustilastamme.

Kumpikin arviointi osuu selvästi harhaan.

Puolestani olen jo tässä tuomioistuimessa käyttämässäni ensimmäisessä puheenvuorossa huomauttanut, ettei Suomen kansa ole tätä oikeudenkäyntiä tarvinnut eikä sitä myöskään halunnut. Tämän käsitykseni tueksi olen viitannut niihin vaikeuksiin, joita sotasyllisyydslain aikaansaamisessa oli

voitettavana. Edelleen huomautin, että Suomen kansa on enintään kaivannut objektiivista selvitystä tapahtumain kulusta kaikissa yksityiskohdissaan ja olen epäillyt, onko semmoinen selvitys tätä tietä saatavissa.

Oikeastaan on tarpeetonta enää tässä vaiheessa palauttaa mieliin sotasyllisyysslain heikkouksia enkä siihen aio pitemmälti puuttuakaan. Oikeusoppineiden lausunnot, lakia laadittaessa syntyneet eduskunnan pöytäkirjat sekä lukuisat sanomalehtikirjoitukset ovat paljon puhuvana todistuksena siitä, miten vieras tämä laki on meidän oikeusjärjestyksellemme. Ainoa perustelu, mikä sen säätämisen tarpeellisuudesta voitiin antaa hallituksen eduskunnalle antamassa esityksessä, oli viittaus välirauhansopimuksen 13. §:ään, jossa Suomi oli sitoutunut pidättämään ja tuomitsemaan sotarikolliset. Kun neljän sodan voittajavaltion 8 päivänä elokuuta 1945 tekemässä sopimuksessa, siis lähes vuosi välirauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, käsite "sotarikos" laajennettiin niin että siihen paitsi rikkomuksia sodan lakeja ja tapoja vastaan luetaan myöskin sotasyllisyys, katsoi hallitus olevansa velvollinen esittämään sotasyllisyysslain säätämistä. Se tapahtui siten poliittisena välttämättömyytenä eikä Suomen kansan omasta toivomuksesta.

Tämä olisi ollut syytä heti alussa tehdä täysin selväksi. Silloin olisi toivottavasti voitu säästyä tämän oikeudenkäynnin ympärillä käydyltä laajalta keskustelulta, joka ikävällä tavalla on rikkonut kansan yhtenäisyyttä. Mikä on poliittinen välttämättömyys, se on hoidettava. Samalla on kuitenkin syytä huolehtia, ettei siitä muodostu ennakkotapausta muille samanlaisille oikeudenloukkauksille.

Joskin välirauhansopimuksen 13 § :n määräys semmoisena kuin sitä nyt on tulkittu, on täytettävä, on kokonaan eri asia, tuleeko tämä oikeudenkäynti siinä suhteessa antamaan oikean tuloksen. On päinvastoin syytä pelätä, että tulokset tulevat olemaan negatiivisia. Jos tämä velvoitus aiotaan loppuun saakka hoitaa niitä linjoja myöten, joita tähän saakka on seurattu. Tarkoitin lähinnä sitä mielivaltaista valintaa, jota syytettyjen määräämisessä on tapahtunut. Onhan

selvää, että jos Suomen katsotaan olevan syynä siihen, että sotaan on jouduttu tai että rauhan aikaansaamista on viivytetty, syy on etsittävä toisaalta. Yhtä vähän kuin mikään muukaan tapahtuma on koskaan yhden ainoan syyn seuraus, ei Suomen sotaan joutuminenkaan johtunut yhdestä ainoasta tekijästä, tässä oikeudenkäynnissä syytteessä olevien henkilöiden tekemisistä tai tekemättä jättämisistä. Siihen johtaneita muita tekijöitä ei tässä yhteydessä enää kannata ryhtyä lähemmin selittämään. Tulevan historiantutkimuksen asiaksi jää selventää, eikö esim. v. 1939 alkanut talvisota ja sitä edeltänyt Suomen ulkopoliittikka lopultakin ollut perimmäisenä sodan syyttymisen syynä.

Se seikka, että valtioneuvosto – eduskunnan suostumuksella ja oikeuskanslerin lausunnon perusteella – on ohjannut sotasyllisyyskysymyksen sellaisille raiteille, että "sotasylliset" on valittu suppeasta hallituspiiristä välittämättä asian tutkimisesta koko laajuudessaan, kuten Suomen kansa on odottanut, tulee ehdottomasti johtamaan virheelliseen tulokseen. Tällä oikeudenkäynnillä ei siten totuutta saada näkyviin.

Totuuden selville saamista ovat myös vaikeuttaneet ne monet rajoitukset, joita syytettyjen puolustautumiselle on asetettu. Kun tämä kerran on puhtaasti poliittinen juttu, olisi puolustuksen täytynyt voida liikkua poliittisella tasolla. Voidakseen perusteellisesti valaista tapahtumain kulkua, olisi täytynyt olla mahdollisuus kuvata myöskin niiden taustaa, ja selittää, mitkä syyt kulloinkin ovat olleet vaikuttamassa ratkaisuihin. Eihän voi, ottaakseni käytännöllisen esimerkin, selittää miksi on valinnut jonkin määrätyn polun vaarallisen tienoon halki, ellei osoita kartalla, mitä vaaroja oli vältettävä ja mihin muut polut olisivat johtaneet. Sitä me emme ole voineet tehdä, vaikka syyttäjällä on tässä suhteessa ollut väljä liikkumisala. Kahdenkin vieraan valtakunnan arkistoista on meitä vastaan hankittu asiakirjoja, mutta meillä ei nykyisissä oloissa ole mahdollisuutta päästä hankkimaan asiakirjoja edes oman maan virallisista lähteistä. – Minun kohdallani on asetettu esteitä huomattavassa asemassa olevien kansalaisten pitämien puheiden esittämiselle, vaikka syyttäjän taholta on minun puheilleni ja

lausunnoilleni pantu melkeinpä pääpaino.

Puolustautumismahdollisuuksien ollessa tällä tavalla kireälle rajoitet-
tuja ja kun lisäksi ulkoapäin tuleva painostus määrätynlaisen lopputuloksen
aikaansaamiseksi on ollut tavattoman voimakas, olen monasti harkinnut, kannat-
taako laisinkaan yrittää puolustautua ja eikö protestina tämmöistä menettelyä
vastaan olisi ollut selvintä antaa syyttäjän ja tuomioistuimen keskenään hoitaa
koko juttu. Harkinnan tuloksena on kuitenkin ollut, että on ollut välttämätöntä
esittää omatkin näkökohdat, jotta laajat kansalaispiirit saisivat oikeamman
käsityksen tapahtumista ja minun osuudestani niihin antaa. Jälkimaailmankin
vuoksi on ollut tarpeellista antaa sille tosiasioita käsiin. Tässä mielessä olen minä
samoin kuin muutkin syytetyt parhaani mukaan avustanut totuuden selville-
saamista ennen kaikkea mitään salaamatta esittämällä tuomioistuimelle pääosan
aineistosta, jonka pohjalla tätä oikeudenkäyntiä on voitu hoitaa.

Syyttäjän taholta on kaiken aikaa esiinnytty jyrkkänä ja vaadittu
minulle lain sallimaa ankarinta rangaistusta. Se on kai ollut hänen velvolli-
suutensa, kun hänet kerran on määrätty tämä epämieluisa tehtävä hoitamaan.
Mutta hänen velvollisuutensa olisi myöskin konkreettisesti perustella syytteensä
ja se myöskin todistaa, samoin kuin myöhemmin ottaa huomioon, mitä syytetyt
ovat puolustukseen esittäneet, ja sen mukaisesti tarkistaa syytettään. Minä
olen esim. ensin lausunnossani 17 päivänä joulukuuta 1945 yleispiirtein tehnyt
selvää omasta osuudestani sodanaikaisiin tapahtumiin ja myöhemmin 12 päivänä
tammikuuta tänä vuonna aivan yksityiskohtaisesti kohta kohdalta torjunut
syytteen. Tämä ei kuitenkaan ole aiheuttanut muutosta syyttäjän kantaan.

Vain erääseen syytekohtaan nähden, joka koskee minun suhtautu-
mistani Itä-Karjalan kysymykseen, on hän ymmärtääkseni myöhemmin luopunut
syytteestään, epäsuorasti myöntäen minun huomautukseni oikeiksi. Muuten ei
hänen puoleltaan ole kiinnitetty minkäänlaista huomiota siihen, mitä minä
puolustukseksi olen esittänyt. Hän on sen sijaan ylimalkaisin sanoin ja epä-
onnistuneesti pikkuseikkoihin takertumalle koettanut säilyttää alkuperäisen

asenteensa. Syytteen perusteista ei kuitenkaan loppujen lopuksi ole jäänyt mitään jäljelle. Täätä kai johtuu, että syyttäjä niin halusta on koettanut ahdistaa erikoidesti minua kaikenlaisilla sivuseikoilla. Se on ollut voimattomuuden osoitus ja todistus siltä, että hänellä ei ole ollut mitään asiallista sanottavaa vastahuomautusteni johdosta.

Kuvaavaa syyttäjän asennoitumiselle minua kohtaan on ollut hänen suuri harrastuksensa minun pitämiäni julkisia puheita ja puolue-elimissä antamiani selostuksia kohtaan. Myöskin muut hallituksen jäsenet ovat esiintyneet sekä julkisesti että puolueittensa elimissä, mutta näihin esiintymisiin ei syyttäjältä ole riittänyt minkäänlaista kiinnostusta. Tämä lienee katsottava osoitukseksi siitä, että hän itsekin on havainnut, ettei hänellä ole minua vastaan mitään käyttökelpoista syyteaineistoa. Paremman puutteessa on hän sen vuoksi koettanut etsiä semmoista minun esiintymisistäni ulkopuolella virka-asemani. Olen kuitenkin osoittanut, ettei niihin voi tässä oikeudenkäynnissä mitään rakentaa.

Eräs pikkuseikka on syytä vielä näin viime hetkellä vetää esiin. Syyttäjä on istunnossa 23 päivänä tammikuuta, halutessaan osoittaa pastori Kukkosen olleen mukana eräissä ratkaisuvaiheissa, esittänyt oikeudelle muutamia valtioneuvoston pöytäkirjoja. Olen näistä havainnut, että minä en ole ollut saapuvilla valtioneuvoston istunnossa 6 päivänä lokakuuta 1941, jossa käsiteltiin Ison-Britannian nootin johdosta annettavaa vastausta. Tästä en aikaisemmin ole ollut tietoinen. Ehkäpä muissakin tapauksissa esiintyy samanlaisia poissaoloja, mitä minä en kuitenkaan voi tarkistaa, koska minulla ei nykyään ole tilaisuutta hankkia käsiini virallisia asiakirjoja eikä käyttää puolustukseksi muuta aineistoa, kuin mitä minulle sattumalta on jäänyt haltuuni.

Toinen seikka, johon vielä haluaisin kiinnittää oikeuden huomiota koskee Englannin uhkavaatimukseen 4 päivänä joulukuuta 1941 annettua vastausta. Syyttäjä on lausunut, että hallituksen antama vastaus ratkaisi asian kohtalon sekä että hallituksen on turhaa yrittää vetäytyä vastuusta viittaamalla Ylipäällikön vastaukseen pääministeri Churchillille. Tarkoituksena oli silloin

kuitenkin, että samalla kuin Ylipäällikön vastaus annettaisiin Yhdysvaltain Helsingin lähettiläälle. jonka välityksellä kirjeenvaihto tapahtui, hänelle suullisesti selitettäisiin, mitä ei tahdottu panna paperille, nimittäin että sota meidän osaltamme on päättynyt. Kun Ylipäällikkö vastoin tavallista käytäntöä lähetti vastauksensa ohi ulkoministeriön, mistä ei heti oltu tietoisia, jäi tämä tarkoitus toteutumatta. Näin tämäkin seikka oli osaltaan aikaansaamaan syntyneen väärinymmärryksen ja siitä aiheutuneen sodanjulistuksen. Minun kantani asiassa oli joka tapauksessa tullut selvästi ilmoitetuksi viikkoa aikaisemmin päämajan edustajien kanssa pidetyssä yhteisessä kokouksessa.

Syyttäjän käsityskantaa minuun nähden kuvastaa ehkä parhaiten hänen tammikuun 24 päivän istunnossa lausumansa sanat: "eikö se ylimielinen tapa, jolla herra Tanner puolestaan puolustaa sotapolitiikkaansa, ole selvimpiä todisteita siitä, että herra Tanner ei ole mitään oppinut ja siitä, että herra Tanner todella on ollut niitä sotapolitiikkamme johtomiehiä, jotka ansaitsevat ankaran, ankarimman rangaistuksen mikä sotasyyllisyytlain mukaan voidaan tuomita." Nämä ehkä vahingossa lausutut sanat nähtävästi ilmaisevat, mistä tässä syyttäjän mielestä pohjimmaltaan on kysymys. Minun ehkä pitäisi hänen mielestään olla puolustamatta toimintaani, ehkäpä vielä tunnustaa syyte oikeaksi ja osoittaa katuva mieltä. Tämä eräissä tunnetuissa oikeudenkäynneissä, mm. Saksan valtiopäivätalon tuhopolttoa koskeneessa oikeudenkäynnissä tavaksitullut menettelytapa ei meillä Suomessa eikä ainakaan tässä oikeudenkäynnissä ole tarpeellista. Enhän minä voi myöntää itseäni syypääksi sellaiseen, mitä en todellisuudessa ole tehnyt. Erehdyksiähän on kyllä voinut sattua niin minulle kuin muillekin, jotka sekavina aikoina ovat joutuneet asioista vastaamaan. Toivottavasti nykyiset arvostelijani ja syyttäjäni onnistuvat toimimaan niin, ettei heidän toiminnastaan jälkeenpäin ole pakko sanoa, että se oli täynnä erehdyksiä sekä että heiltä on puuttunut kaukonäköisyyttä. Mutta joskin erehdyksiä on voinut sattua, ei minulla mielestäni ole mitään kaduttavaa. Olen sodan jo alettua moninkertaisesta painostuksesta astunut hallitukseen kun kansalaisvelvollisuu-

teeni vedottiin ja kun arvelin voivani osaltani olla hyödyksi. Mitään omaa sota-politiikkaa en ole harjoittanut. Olen koko sodanaikaisessa toiminnassani pitänyt maan ja kansan etua silmämääränäni, kuten velvollisuuteni hallituksen jäsenenä on ollut. Ainoassakaan tapauksessa ei ole voitu osoittaa pyrkimyksenäni olleen saada maa irroitetuksi sodasta niin vähin vaurioin kuin mahdollista. Tästä ansaisisin mielestäni enemmän tunnustusta kuin moitetta.

Silti olen tietenkin jotakin "oppinut" viimeaikaisista tapahtumista. Ymmärrän yhtä hyvin kuin muutkin varsin hyvin, että kun Suomi on hävinnyt sodan, sen on myös otettava tämä tosiasia huomioon ja järjestettävä elämänsä sen mukaisesti. Entisyys on koetettava unohtaa ja suhteet entiseen vastustajaan on uudelleen koetettava järjestää semmoiseksi, että voimme palata normaalsiin oloihin. Tällöin on meillä kuitenkin täysi oikeus seistä pää pystyssä, koska entisyydessämme ei ole mitään hävettävää eikä anteeksipyydettävää. Me olemme velvollisuutemme mukaisesti puolustaneet maatamme, kuten jokaisen isänmaataan rakastavan kansalaisen velvollisuutena on ollut. Sen tapainen lieha-koiminen ja mateleminen, jota nykyään niin paljon näkee ympärillään, ei ole suomalaisen luonteeseen kuuluvaa. Ne, jotka tällä tavalla esiintyvät, ovat aina ennenkin uusien tuulien alkaessa puhaltaa, olleet valmiita huutamaan ylistystä mille uudelle suuntaukselle tahansa. Heidän varaansa ei mitään vakavaa tulevaisuutta voi rakentaa. Heillä ei myöskään ole mitään etuoikeutta puhua kansan puolesta välirauhansopimuksen täyttämisen välttämättömyydestä. Itsestään lankeavaa on, että sen 13:tta kohtaa on, samoin kuin muitakin kohtia, tinkimättä noudatettava, niin kuin Suomen kansa on ennenkin tunnollisesti täyttänyt kansainväliset sitomuksensa.

Sen jälkeen ei pitäisi enää olla mitään muodollisiakaan esteitä entisten erimielisyyksien unohtamiselle molempien sotaakäyneiden valtakuntien välillä ja molemminpuolisten, todella luottamuksellisten suhteiden aikaansaamiselle Suomen ja Neuvostoliiton kesken. Sitä koko Suomen kansa hartaasti toivoo ja on aina toivonut jo oman arkaluonteisen asemansakin vuoksi. Se on kiinnittänyt

suuria toiveita presidentti Roosevelt-vainajan erääseen lausuntoon. jonka mukaan taistelevan demokratian tavoittelemien vapauksien joukossa eräänä tärkeimpänä on “vapaus pelosta”. Suomen kansa on puolestaan valmis, siitä olen vakuutettu, tekemään voitavansa yhtä hyvien suhteiden aikaansaamiseksi itäisen naapurinsa kanssa kuin sillä on muihinkin naapureihinsa. Se odottaa vastavuoroisesti luottamuksellista ja avointa suhtautumista Neuvostoliiton taholta. Suomen kansa on realistista kansaa ja on tottunut ottamaan tosiasiat huomioon ja elämänohjeekseen. Se, mitä viimeksi olen lausunut, on ollut sivuhyppäys itse asiasta. Se on mielestäni kuitenkin ollut tarpeellista Herra Oikeuskanslerin eräiden lausuntojen vuoksi.

Jos syyttäjän useampaan kertaan esittämä tulkinta sotasyllisyysslain sitovaisuudesta olisi oikea, ei tuomioistuimelle jäisi oikeastaan mitään muuta tehtävää kuin hyväksyä syyte semmoisenaan. Näin ei kuitenkaan voi olla asianlaita, ja sitä vastaan ovat läsnäolevat lakimiehet esiintuoneet varsin päteviä vastaväitteitä. Tuomioistuimen tehtävä tämänluontoisessa poliittisessä oikeudenkäynnissä tulee päätöstä annettaessa päinvastoin olemaan erittäin vaikea ja arkaluontoinen. Sen tehtävä on seuloa esiin totuus ja antaa sen mukainen ratkaisu. Ratkaisua tehdessään se ei ole sidottu mihinkään muuhun, kuin mitä kunkin syytetyn kohdalla oikeudenkäynnin kuluessa on selville käynyt. Vain sen perusteella on ratkaisu tehtävä. Mitä minuun tulee, olen puolestani voinut tosiasioilla osoittaa, että syyte on perusteeton ja että se kuva, mikä minusta eräillä tahoilla puoluetarkoituksessa on propagandan avulla levitetty, on kokonaan väärä. Minustahan on koetettu tehdä kiihkeä sotaintoilija ja sotapolitiikan kannattaja. Lähinnä ovat tämmöistä kuvausta minusta levittäneet poliittiset vastustajani, kuten sosialidemokraattiseen oppositioon, n.s. kuutosiin ja kotikommunisteihin kuuluvat henkilöt. Tätä väärää kuvaa on levitetty ulkomaita myöten, etupäässä Neuvostoliittoon. Lähinnä on tämän opposition tarkoituksena tämmöisen väärän kuvan antamiselle ollut saada syrjäytetyksi tieltään sille syystä tai toisesta epämieluisa henkilö ja samalla peittää omaa toimintakyvyttömyyttään

ja puhdistautua. Tähän sillä taholla onkin ollut aihetta oman usein epämääräisen menneisyytensä vuoksi.

Paitsi tämmöisillä harhaanjohtavilla kuvauksilla on tuomioistuimeen koetettu vaikuttaa ankaralla ulkoapäin tulevalla painostuksella määrätynlaisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Puhutaanpa poliittisista seurauksista, ellei näin tapahdu. Näyttää siltä, että näiden aktiivisesti toimivien piirien päätarkoituksena on saada määrätyt etukäteen osoitetut henkilöt kärsimään rangaistusta eikä niinkään paljon totuuden esiinsaaminen ja todellisten syyllisten toteaminen. Meillä syytetyillä on kuitenkin oikeus odottaa, että erikoisesti tässä jutussa tuomioistuin päätöstä tehdessään noudattaa Suomessa vanhastaan vakiintuneita riippumattoman tuomioistuimen perinteitä.

Olen esittänyt eräitä yleisiä näkökohtia, joihin on ollut syytä viitata. Ryhtymättä enää tässä yhteydessä toistamaan, mitä minua vastaan esitettyjen syytekohtien johdosta aikaisemmin olen esittänyt, pyydän vain viitata varsinkin lausuntooni 12 päivänä tammikuuta pidetyssä istunnossa, jossa olen syytteen kohta kohdalta torjunut.

Kun yksityisten syytettyjen asemaa tämän jälkeen ryhdytään punnitsemaan, on kuitenkin vielä syytä kiinnittää huomiota erääseen seikkaan, jota oikeudenkäynnin varrella ei tietääkseni vielä ole kosketeltu, nimittäin siihen aste-eroon tai oikeammin erilaiseen painoon, joka on olemassa käsitteillä "sotaan joutuminen" ja "rauhan estäminen".

Sotasyyllisyyslain 1 §:ään sisältyy kaksi ryhmää rangaistavaksi tarkoitettuja tekoja, nimittäin

1. sotaan joutumisen aiheuttaminen, ja
2. sodan aikana rauhan aikaansaamiaan estäminen.

Kun näiden kahden tapauksen keskinäistä merkitystä joudutaan arvioimaan, muodostuu ensimmäinen tapaus pääaasiaksi ja jälkimmäinen tapaus siihen liittyväksi sivuseikaksi. Onhan selvää, että kun semmoinen onnettomuus kuin sota kohtaa maata, on sotaan joutuminen varsinainen onnettomuuden aiheuttaja.

Tämän onnettomuuden lieventäminen sodasta sopivana ajankohtana irtautumalla on vain välttämätön lopputulos siitä, että sotaan on jouduttu. On harkinnanvarainan asia määritellä, kuinka paljon raskaampana on pidettävä syytettä sotaan joutumisen aiheuttamisesta kuin rauhanteon viivyttämisestä. Selviönä on kuitenkin pidettävä, että molemmilla näillä syytekohtilla on toisiinsa verrattuna aivan oleellinen ja ratkaiseva ero.

On vielä huomioon otettavaa, että vain sotaan joutuminen Neuvostoliittoa vastaan merkitsi todellista ja raskasta sotaa, kun sen sijaan Englannin sodanjulistusta, niin valitettava kuin tämä tapahtuma muuten olikin, ei seurannut mitään sotatoimenpiteitä. Huomattavimpana käytännöllisenä seurauksena tästä sodan julistuksesta on, että Englanti joutuu Neuvostoliiton rinnalla tekemään rauhan Suomen kanssa. Tämän sodanjulistuksen merkitys Neuvostoliiton kanssa käytyyn sotaan verrattuna supistuu siis vähäiseksi.

Edelleen on huomattava, että niissä kansainvälisissä julistuksissa, päätöksissä ja sopimuksissa, jotka ovat olleet esikuvina sotasyllisyyden ulottamiseen myös poliittisiin tekoihin, ei rangaistavien tekojen joukossa mainita rauhan estämistä, vaan on tämä otettu meidän sotasyllisyytlakiimme ilmeisesti kotimaisista tarkoituksenmukaisuussyistä. Tämäkin osoittaa, miten toisarvoinen merkitys "rauhan estämisellä" todellisuudessa on katsottu olevan verrattuna sodan aloittamisen muodossa tapahtuvaan rikokseen rauhaa vastaan.

Ennen kuin kummastakaan edellä mainitusta rangaistavaksi selitetystä teosta ketään todellisuudessa voidaan tuomita rangaistukseen, kuuluu vielä asiaan, että asianomaisen vaikutus asiassa on ollut ratkaiseva tai, kuten perustuslakivaliokunta hallituksen esityksen johdosta antamassaan mietinnössä lausuu: "syytettävien piiri olisi rajoitettava vain niihin, jotka kaikkein ratkaisevimmin ovat näihin tekoihin vaikuttaneet". Edelleen täytyy voida todeta virka-asemaan kuuluvan vallan väärinkäyttämistä.

Näitä näkökohtia on käsitykseni mukaan pidettävä määräävinä, kun sotasyllisyysoikeus ryhtyy tekemään päätöstä asiassa.

Kun ryhtyy tekemään yhteenvetoa kaikesta siitä, mitä oikeudenkäynnin kuluessa minun osallisuudestani nyt kysymyksessä oleviin asioihin on käynyt selville, on todettava:

- että ennen sodan alkamista olin eduskunnan jäsenenä mukana vakavasti varoittamassa konjunktuuripolitiikkaan ryhtymisestä ja mobilisoitujen joukkojen käyttämisestä hyökkäystoimintaan;
- että myöhemmin astuin sivulta päin valmiiseen hallitukseen, jonka kokoonpanoon ja ohjelmaan minulla ei voinut olla mitään vaikutusta;
- että hallitukseen astumiseni tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että voisin olla vastapainona nousemassa oleville kansalliskiihkoisille ja natsiystävällisille voimille, kuten sittemmin käytännössä olinkin;
- että syttyneeseen sotaan nähden kaikki tärkeimmät ja tulevaisuuteen vaikuttavat ratkaisut tällöin jo oli tehty, vieraiden joukkojen kauttakulusta oli sovittu ja niitä oli maassa, sota oli käynnissä ja valtakunnan raja oli ylitetty. Kaikki mitä sen jälkeen tapahtui oli johdonmukainan seuraus jo tehdyistä ratkaisuista.

Minuun kohdistetussa syytteessä on minun kuitenkin katsottu olevan vastuussa niistä tapahtumista, jotka ovat sattuneet sen jälkeen, kun olin tullut valtioneuvoston ja hallituksen ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi jo pelkästään tämän jäsenyyden perusteella. Tätä vastaan olen huomauttanut, ettei ulkoasiainvaliokunnan jäsenyys sinänsä voi merkitä ratkaisevaa osallisuutta tapahtumien kulkuun, ellei voida osoittaa, että minä sen jäsenenä olen ratkaisevasti vaikuttanut johonkin lain tarkoittamaan tekoon. Ei Herra Oikeuskanslerikaan ole voinut johdonmukaisesti pysyä omaksumallaan kannalla, koska on katsonut olevansa pakotettu vapauttamaan minut eräistä syytekohdista, joissa on voitu osoittaa minun olleen vastustavalle kannalla hänen esittämässään tapauksissa. Jäljelle jääneisiin syytekohtiin, sikäli kuin ne koskevat "sotaan joutumisen" otsikon alla kuuluvia tapauksia, olen puolestani osoittanut:

- että olen vastustanut Suomen vanhan historiallisen rajan ylittämistä;

että olen vastustanut Pietarin valtausyritykseen ryhtymistä;

että olen vastustanut Itä-Karjalan miehittämistä ja koko Itä-Karjalan politiikkaa;

että Itä-Karjalan tultua miehitettyksi olen johdonmukaisesti vastustanut varojen käyttöä siellä sijoitustarkoituksiin, koska en pitänyt suotavana, että se tulisi lankeamaan Suomelle; sekä

että hallituksen ja päämajan yhteisessä 20.11.41 pidetyssä kokouksessa olen vaatinut armeijan etenemisen lopettamista ja joukkojen kotiuttamista.

Edellä sanottu koskee Suomen ja Neuvostoliiton välistä sotaa. Mitä toiseen "sotaanjoutumistapaukseen", Englannin sodanjulistukseen tulee, olen voinut saattaa selväksi:

että olen vastustanut Suomen - Englannin diplomaattisten suhteiden katkaisemista, sekä

että olen kokouksessa 28.11.41 kehoittanut järjestämään olot rintamalla siten, että Englannin noottiin voitaisiin vastata tyydyttävästi.

Katson näin ollen voineeni osoittaa, että olen vapaa kaikesta syyistä sotaan joutumiseen, mikä muodostaa tärkeimmän osan syytteestä.

Mitä syytteen toiseen pääkohtaan, "rauhan estämiseen" tulee, on syyttäjä siinäkin osassa katsonut minun syyllistyneen mainitsemiinsa tekoihin. Olen nämä syytökset kuitenkin kohta kohdalta sitovasti torjunut vastineessani 12 päivältä tammikuuta. Olen myöskin osoittanut, että julkiset puheeni ja puolueelimissä antamani lausunnot, joihin syyttäjä on pannut pääpainon, ovat olleet moitteettomia, sekä ettei niiden edes voi katsos lain tarkoittamalla ratkaisevalla tavalla vaikuttaneen rauhan estymiseen. Sitä paitsi ne eivät missään tapauksessa ole olleet virka-asemaan kuuluvan vallan väärinkäyttämistä, joten niihin ei tässä oikeudenkäynnissä voi syytettä perustaa.

Osoittaakseni toimintani peruspyrkimyksenä olleen rauhantilan aikaansaamisen, olen kaiken muun lisäksi voinut esittää runsaasti positiivisia tekoja, joiden tarkoituksena on ollut maamme sodasta irrottaminen itsenäi-

syytemme turvaavilla ehdoilla. Tämmöisinä positiivisina tekoina olen osoittanut:

että olen kannattanut kaikkia käyttökelpoisia rauhanaloitteita heti, kun niillä on ollut joitakin toteutumismahdollisuuksia, edustamalla tällöin pisimmälle menevää rauhaan pyrkivää kantaa;

että tarjouduin eroamaan hallituksesta, kun Neuvostoliiton taholta oli huomautettu, että minä henkilökohtaisesti olin esteenä rauhanteolle,

että kesäkuussa 1944, samalla kun hylkäsin ns. Ribbentrop-sopimuksen, yksinäni ehdotin keskustelun jatkamista Neuvostoliiton kanssa antautumisehdoista;

että olen tehnyt lukuisia yksityisiäkin aloitteita kosketuksen aikaansaamiseksi Neuvostoliiton kanssa saadakseni rauhankeskustelut käyntiin. Tämmöisiä aloitteita ovat olleet yksityinen kirjeeni meriministeri Alexanderille sekä herrojen Richard Lindströmin ja Albin Johanssonin välityksellä tapahtuneet neljä eri aloitetta;

että ns. Ribbentrop-sopimuksen teon jälkeen tehokkaammin kuin kukaan muu työskentelin tästä sopimuksesta vapautumisen hyväksi, mikä oli mahdollista vain aikaansaamalla tasavallan presidentin ja hallituksen vaihdos, mistä jo viikko sopimuksenteon jälkeen esitin valmiin suunnitelman herra Albin Johanssonille;

että vielä hallitukseata erottuanikin eduskuntaryhmäni puolesta jatkuvasti painostin uutta presidenttiä ja uutta pääministeriä ottamaan ratkaisevan askeleen rauhan tiellä.

Kaikella tällä katson voineeni osoittaa, etten minä ole ollut estämässä rauhan aikaansaamista, vaan että päinvastoin koko toimintani päämääränä on ollut sen pikainen saavuttaminen heti kun siihen avautuu mahdollisuuksia. Tehokkaammin ei ainakaan valtiovarainministeri, jonka virkatehtäviin asia ei kuulunut, ja jolla lisäksi oli omat raskaat tehtävät hoidettavanaan, olisi voinut osoittaa harrastustaan saattaa maa rauhantilaan.

Kun en niin ollen millään tavalla, saati ratkaisevasti, ole ollut myötä-

vaikuttamassa maan joutumiseen sotaan js kun en myöskään ole ollut estämässä rauhan aikaansaamista, vaan päinvastoin tarmokkaasti työskennellyt sen aikaansaamisen hyväksi, odotan levollisena,

että syyte kokonaisuudessaan hyljätään ja minut vapautetaan kaikesta vastuusta.

Väinö Tannerin (1881-1996) loppulausunto sotasyllisyysoikeudenkäynnissä 1.2.1946.
Lähde: Työväen Arkisto. Julkaistu Tannerin kirjassa *Itsenäisen Suomen arkea*.
Valikoima puheita, Tammi 1956, ss. 349- 358.

Välirauhansopimuksessa, 13. artikla, 19.9.1944 Suomi sitoutui yhteistoimintaan "Liittoutuneiden Valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi." Liittoutuneiden valvontakomissio Suomessa (Neuvostoliitto, Britannia) luovutti Suomen hallituksen pääministeri Castrénille 19.10.1944 luettelon sotarikoksiin syyllistyneistä.

Lontoossa Ranska, Neuvostoliitto, Britannia ja USA neuvottelivat 26.6.- 2.8.1945 ja sopivat 8.8.1945 syytekohtista laajentamalla syyteoikeuden koskemaan sotarikoksien lisäksi myös rikoksiin rauhaa ja inhimillisyyttä vastaan. Tämä oli pohjana Nürnbergin sotarikosoikeudenkäynneille. Oikeudenkäynneissä ei ollut mahdollista edes sotarikosten osalta käsitellä Liittoutuneiden valtojen tekemiä sotarikoksia tai vedota niihin. Välittömästi 8.8.1945 Suomen Liittoutuneiden valvontakomission varapj kenrltn Savonenkov vaati samankaltaista poliittisen johdon tuomitsemista Suomessakin. Tältä pohjalta säädettiin syyskuussa 1945 taannehtiva laki sotaan syyllisten rankaisemisesta. Parustuslakivaliokunta antoi lakiesityksestä runsaasti vastalauseita herättäneen lausuntonsa 4.9.1945.

Sotasyllisyysoikeudenkäynnissä Tanner sai helmikuussa 1946 viiden ja puolen vuoden vankeustuomion. Hän vapautui siitä marraskuussa 1948.

Väinö Tanner's (1881–1996) final statement at the war guilt trial on 1 February 1946.

2 February 1946

16. General Director T a n n e r : Mr President [of the War Guilt Court], – As this trial, which has been extraordinary and mind-boggling in our circumstances, is now drawing to a close, it is probably appropriate that the accused, before proceeding to a decision, should also present his impressions of the trial and an idea of what the case as a whole looks like. To this end, it is useful to examine the background and the course of the case and some of its essential elements.

In this case, it must first of all be established, as has already been done, that the case is purely a political one and that there is no other justification than political reasons. It must therefore be treated as such. There is no question of any criminal activity.

The political nature of the case is also reflected in the lively debate that has surrounded it, both before and during its launch. Opinions are sharply divided. Some see the trial as a domestic political necessity, ostensibly to eradicate the wartime mentality or, as some citizens put it in a somewhat unnecessary piece of opinion published a week ago, 'for a politics of peace': "Our people's sense of justice and political necessity demand a decisive reckoning with the past." Others, however, consider it to be the rightly displayed testimony to our national degradation.

Both assessments are clearly wrong.

For my part, I have already pointed out in my first speech to this Court that the people of Finland has neither needed nor wanted this trial. In support of this view, I have referred to the difficulties that had to be overcome in order to achieve a law on war guilt. I have further pointed out that the Finnish people have at most longed for an objective account of the course of events in all their

details, and I have doubted whether such an account can be obtained in this way.

In fact, it is unnecessary at this stage to recall the weaknesses of the law on war guilt, and I do not intend to dwell on them. The opinions of legal scholars, the parliamentary minutes of the drafting of the law and numerous newspaper articles are eloquent proof of how alien this law is to our legal system. The only justification that could be given for the necessity of its enactment in the Government's submission to Parliament was the reference to Article 13 of the Armistice Treaty, in which Finland undertook to arrest and try war criminals. When, in an agreement concluded by the four victorious warring States on 8 August 1945, almost a year after the signing of the Armistice Treaty, the concept of 'war crime' was extended to include not only violations of the laws and customs of war but also war guilt, the Government felt obliged to propose the enactment of a War Guilt Act. It was thus a political necessity and not the own wish of the Finnish people.

This should have been made absolutely clear from the start. Then, hopefully, we would have been spared the extensive debate surrounding this trial, which unfortunately has damaged the unity of the nation. What is a political necessity must be done. At the same time, however, we must ensure that it does not set a precedent for other similar violations of justice.

Even if the provision of Article 13 of the Armistice Treaty as now interpreted must be complied with, it is a different matter altogether whether this trial will produce the true result in that respect. On the contrary, there is reason to fear that the results will be negative. If this obligation is to be carried through to the end along the lines that have been followed so far. I am referring mainly to the arbitrary choice that has been made in determining the accused. It should be clear that if Finland is taken for being the cause of the war or of the delay in bringing about peace, the cause must be sought somewhere else. Just as no other event is ever the result of a single cause, so Finland's entry into the war was not the result of a single factor, the acts or omissions of the persons charged in these

proceedings. It is not worthwhile here to enter into a further explanation of the other factors which led to it. It remains for future historical research to clarify whether, for example, the Winter War of 1939 and the Finnish foreign policy that preceded it were not, after all, the ultimate cause of the outbreak of the war.

The fact that the Government – with the consent of Parliament and on the basis of the opinion of the Chancellor of Justice – has steered the war guilt issue on such a track where the "war culprits" have been selected from a narrow circle of government, ignoring the investigation of the matter in its entirety, as the people of Finland has presumed, will definitely lead to an erroneous outcome. This trial will not therefore bring the truth to light.

Getting to the truth has also been hampered by the many restrictions placed on the defence of the accused. Since this is a purely political case, the defence should have been able to operate on a political level. In order to be able to shed light on the course of events, it should also have been possible to describe the background to them and explain the reasons that influenced the decisions taken at the time. You cannot, to take a practical example, explain why you have chosen a particular path through dangerous surroundings unless you show on a map what dangers had to be avoided and where other paths would have led. We have not been able to do that, although the prosecutor has had a wide margin of manoeuvre in this respect. Documents have been obtained against us from the archives of even two foreign powers, but we have no access to documents even from official sources in our own country under the present circumstances. – In my case, obstacles have been placed to presentation of speeches by prominent citizens, even though the prosecutor on his side has laid almost main stress on my speeches and statements.

With the possibilities of defence thus severely limited, and with the pressure from outside to achieve a certain result being unusually strong, I have often wondered whether it is worth trying to defend myself at all, and whether the clearest course of action would not have been to let the prosecutor and the

court handle the whole case alone together. The result of this deliberation, however, was that it would be necessary to put forward my own views in order to give a wider public a more accurate picture of the events and my part in them. Also for posterity, it is necessary to handover the facts to their hands. In this case, I, like the other defendants, have done my best to assist the establishment of the truth, above all by presenting to the court, without concealing anything, the bulk of the material on which this trial has been conducted.

The prosecution has all the time taken an uncompromising attitude, insisting on the harshest punishment allowed by law. It must have been his duty, because of being assigned to this unpleasant task. But it would also be his duty to give concrete reasons for his accusation and to prove them, as well as to take into account what the accused have put forward in their defence and to revise his accusation accordingly. In my statement of 17 December 1945, for example, I first made clear in general terms my own involvement in the events of the war and later, on 12 January of this year, rejected the accusation in detail, point by point. However, this has not caused any change in the position of the prosecution.

Only with regard to one point of the charge, concerning my attitude to the East Karelia issue, he has, as I understand it, subsequently dropped his accusation, implicitly admitting my remarks to be correct. Otherwise, no attention has been paid on his part to what I have said in my defence. Instead, he has tried, in the most cursory terms and by unsuccessfully dwelling on trivialities, to maintain his original position. In the end, however, nothing remains of the grounds of the accusation. This is probably because the prosecutor has so willingly tried to harass me in particular with all kinds of side issues. It was a sign of powerlessness and proof that he had nothing of substance to say in response to my objections.

The prosecutor's attitude towards me has been illustrated by his great interest in my public speeches and my presentations in party organs. Other members of the Government have also made public and party appearances, but

the prosecutor has shown no interest whatsoever in these appearances. This must be taken as an indication that he himself has found that he has no useful evidence against me. Therefore, in the absence of anything better, he has tried to find one in my appearances outside my official capacity. However, I have shown that nothing can be based on them in these proceedings.

There is one minor detail worth raising at this last minute. At the hearing on 23 January, the prosecution, in order to prove that Reverend Kukkonen bears responsibility in certain phases of the proceedings, submitted to the court some minutes of the Council of State. I note from these that I was not present at the meeting of the Council of State on 6 October 1941 at which the reply to the British note was discussed. I was not previously aware of this. Perhaps there are similar absences in other cases, but I am unable to verify this, since I have no opportunity at present of obtaining official documents or of using in my defence any material other than that which by chance has remained in my possession.

The second point to which I should like to draw the Court's attention concerns the reply to the British ultimatum of 4 December 1941. The Prosecutor has stated that the Government's reply decided the fate of the case and that it is futile for the Government to attempt to evade responsibility by reference to the Commander-in-Chief's reply to Prime Minister Churchill. The intention was, however, that, while the Commander-in-Chief's reply would be given to the American Ambassador in Helsinki, through whom the correspondence was exchanged, it would be orally explained to him that without intention to put it on paper, the war on our side was over. But as, contrary to the usual practice, the Commander-in-Chief sent his reply passing the Foreign Office, without this being known rightaway, the intended purpose failed to accomplish. Thus this fact also contributed to the general misunderstanding that arose and finally resulted as a declaration of war. In any case, my standpoint on the matter had been made clear at a joint meeting with representatives of headquarters a week earlier.

The prosecutor's attitude towards me is perhaps best illustrated by the words he said at the sitting on 24 January: "is it not the arrogant way in which Mr. Tanner, for his part, defends his war policy the clearest proof that Mr. Tanner has learned nothing and that Mr. Tanner has indeed been one of the leaders of our war policy thus deserving the severe, the most severe punishment that can be imposed under the law of war crimes." These words, perhaps inadvertently uttered, seem to express what the prosecution believes is essentially at stake here. Perhaps, in his view, I should not defend my actions, perhaps even admit to the charge and show remorse. This procedure, which has become customary in some well-known trials, including the trial concerning the arson of the German Reichstag, is not customary in Finland, and certainly not necessary in this trial. After all, I cannot plead guilty to something I have not actually committed. Mistakes may well have been made, both by me and by others who in turbulent times have taken responsibility. I hope that my current critics and accusers will be successful to act in such a way that their actions will not have to be said afterwards to have been full of mistakes and to have lacked foresight. But if mistakes may have happened, I have no regrets. Since the war began, I have, under repeated pressure, entered government when my civic duty was called upon and when I thought I could be of some use. I have not pursued any personal war policy. Throughout my wartime activities I have kept the interests of the country and the people at the forefront of my mind, as was my duty as a member of the Government. On no occasion has it been shown that my intention was to extricate the country from the war with as little damage as possible. For this I think I would have deserved recognition rather than censure.

Still, I have of course "learned" something from recent events. I understand as well as anyone that, having lost the war, Finland must also take this fact into account and organise her life accordingly. We must try to forget the past and re-establish relations with the former adversary in such a way that we can return to normal conditions. In doing so, however, we have every right to

hold our heads high, because there is nothing to be ashamed of or excused in our past. We have done our duty to defend our country, as it is the duty of every citizen who loves his country. The kind of flaunting and groveling that one sees so much of today is not in the nature of a Finn. Those who act in this way have always been ready to shout praise for any new trend when new winds begin to blow. No serious future can be built on them. Nor do they have any prerogative to speak on behalf of the people about the need to fulfil the Armistice pact. It goes without saying that its 13th paragraph, like the other paragraphs, must be scrupulously observed, just as the people of Finland have scrupulously observed its international obligations in the past.

There should then be no more formal obstacles to putting past differences between both the warring two countries behind them and genuinely establishing relations of trust between Finland and the Soviet Union. This is what the entire Finnish people fervently hope for, and have always hoped for, just for its own subtle position. It has pinned great hopes on a statement by late President Roosevelt, who said that among the freedoms sought by a warring democracy, one of the most important is 'freedom from fear'. The Finnish people, for their part, are ready, I am assured, to do what they can to establish relations with their eastern neighbour as good as they have with their other neighbours. It expects reciprocal confidence and openness on the part of the Soviet Union. The Finnish people is a realistic people and is accustomed to taking facts into account and as a guideline for life. What I said last time was a digression on the subject itself. However, I think it has been necessary in view of certain statements made by the Chancellor of Justice.

If the prosecution's repeated interpretation about the binding nature of the law on war guilt were correct, the court would really have no other choice but to accept the charge as it stands. However, this cannot be the case, and the defense lawyers here have put forward substantiated very valid objections to this. When contemplating the proper task of the court in a political trial of this nature,

it will be an extremely difficult and delicate one when the time for decision comes. The court's task will be to sift out the truth and give the verdict in accordance with it. In reaching this, it is not bound by anything other than what has emerged in the course of the trial and at the case of each defendant. It is only on that basis that a decision must be made. As far as I am concerned, I have been able to prove by the facts that the accusation is unfounded and that the image of me that has been propagandised by certain parties is completely false. They have tried to make me into an ardent war enthusiast and supporter of war policy. It is mainly my political opponents, such as members of the social-democratic opposition, the so-called 'Kuutoset' ('the Six') and the home-brewed Communists, who have spread this kind of image of me. This false image has been dispersed abroad, mainly to the Soviet Union. The main purpose of this sort of opposition in presenting such a false image has been to oust a person who, for one reason or another, is disagreeable to them, and along with that to conceal their own incompetence in finding measures and ways to cleanse themselves. This is something that they find escape because of their own often obscure past.

Apart from such misleading descriptions, the court has been influenced by severe external pressure to reach a certain sort of decision. Even a certain political consequences discussed if this does not happen. It seems that the main purpose of these active circles is to make certain pre-designated persons suffer punishment rather than so much to bring out the truth and find the real culprits. However, we the defendants have a right to expect that, in this case in particular, the court will follow the long-established Finnish tradition of an independent court when making its decision.

I have brought up some general considerations that have been worth referring to. Without going into any further detail on what I have said earlier about the charges against me, I would simply refer to my statement at the hearing on 12 January, in which I rejected the charges point by point.

When the position of the individual defendants is then weighed up it

is, however, worth drawing attention to a fact which, as far as I know, has not yet been touched on in the course of the proceedings, namely the difference in degree, or rather the different weight, which exists between the concepts of 'going to war' and 'preventing peace'.

Section 1 of the War Guilt Act contains two categories of punishable acts, namely.

3. causing the war, and
4. during the war obstructing search for peace.

When it comes to assessing the relative importance between these two cases, the former comes up as the main issue and the latter a side issue subordinated to the former. It is clear that when an accident such as war befalls a country, it is the war itself that is the cause of the accident. The mitigation of this calamity by disengagement from war at an applicable time is only an unavoidable result of being involved in war. It is a matter of discretion to determine how much more serious the charge of causing the outbreak of war is to be considered than that of delaying the peace. However, it is clear that there is a fundamental and decisive difference between the two charges.

It should also be borne in mind that only the fact of going to war against the Soviet Union constituted a real and serious war, whereas the declaration of war by England, however regrettable this event may otherwise have been, was not followed by any military action. The most striking practical consequence of this declaration of war is that England will have to make peace with Finland alongside the Soviet Union. The significance of this declaration of war is therefore reduced to a negligible amount compared with the war with the Soviet Union.

It should also be noted that the international declarations, decisions and treaties which have served as models for extending war guilt crimes also to political acts do not mention the prevention of peace among the punishable acts, but this has been included in our law on war guiltcrimes, apparently for reasons

of domestic expediency. This also shows how secondary the meaning of 'prevention of peace' is considered in reality when compared to that crime against peace which starting a war constitutes.

Before anyone can actually be punished for either of the above-mentioned offences, it is still a matter of the decisive influence of the person concerned or, as the Constitutional Committee states in its report on the government bill, "the circle of accused persons should be limited to those who have had the most decisive influence on these acts". And then, it must still be established that abuse of official authority has been committed.

These considerations must, in my view, be regarded as determinative when the War Guilt Court proceeds to decisions in the case.

In summarising all that has come to light in the course of the proceedings as to my involvement in the matters now in question, it must be said that before the war started, I as a member of Parliament seriously warned against the use of conjuncture in politics and the use of the mobilised troops for offensive action; that I later entered sideways into a ready-made government on whose composition and programme I could not have any influence; that the reasons for me to join the government was justified by the opinion that I so could be a counterweight to the rising nationalist and Nazi-friendly forces, as I then in practice was; that, in view of the war that had broken out, all the most important and forward-looking decisions had already been taken, the transit of foreign troops had been agreed and they already were landed here, the war was on and the state border had already been crossed. Everything that happened afterwards was the logical consequence of the decisions already taken.

However, in the indictment against me, I have been held responsible for events that have occurred since I became a member of the Foreign Affairs Committee of the Council of State and the Government simply on the basis of

that membership alone. Against this I have pointed out that membership of the Committee on Foreign Affairs cannot in itself constitute a decisive contribution in the course of events unless it can be shown that, as a member of that committee, I had a crucially influenced on some action defined by this law. Nor has the Lord Chancellor of Justice been able consistently to retain the position he has adopted, since he has felt obliged to acquit me of certain points of charges on which it could be shown that I had taken an opposing view in the cases he presented. As regards the remaining charges, in so far as they relate to the cases under the heading of 'going to war', I have, for my part, proved

that I have opposed the crossing of Finland's old historic border;

that I have opposed the attempted takeover of St Petersburg;

that I have opposed the occupation of East Karelia and the whole policy on East Karelia;

that after East Karelia was occupied, I have consistently opposed the use of funds there for investment purposes, because I did not think it desirable that the region should go to Finland; and

that at the joint meeting of the Government and Headquarters on 20.11.41 I have demanded the cessation of the advance of the army and the repatriation of the troops.

The above applies to the war between Finland and the Soviet Union. As to the other "case of going to war", the British declaration of war, I have been able to make it clear

that I have opposed the severing of diplomatic relations between Finland and England, and

that at the meeting of November 28, 1941, I have called for arrangements at the front to be so organised that the British note could be answered satisfactorily.

I therefore consider that I have been able to prove that I am free from any indictment for going to war, which is the most important part of the charge.

As for the second main point of the indictment, "prevention of peace", the prosecution has found me guilty of the acts mentioned in this part as well. I have, however, in my reply of 12 January, firmly denied these allegations point by point. I have also shown that my public speeches and statements in party organs, on which the prosecution has placed the main emphasis, have been irreproachable, and that they cannot even be regarded as having had a decisive influence on the prevention of peace within the meaning of the law. Moreover, in any event, they did not constitute an abuse of official authority and cannot therefore be the basis of a charge in these proceedings.

In order to demonstrate that my basic aim has been to achieve a state of peace, I have been able to demonstrate, in addition to everything else, a wealth of positive actions aimed at bringing our country out of war on terms that safeguard our independence. Such positive actions have included

that I have supported all viable peace initiatives as soon as they have had some chance of being implemented, representing the most far-reaching peace-oriented position;

that I offered to resign from the government after it was pointed out by the Soviets that I personally was an obstacle to peace,

that in June 1944, while rejecting the so-called Ribbentrop agreement, I alone proposed resuming discussions with the Soviet Union on the terms of surrender;

that I have taken numerous private initiatives to make contact with the Soviet Union in order to get peace talks going. Such initiatives have included in my private letter to Minister Alexander and in four different initiatives through Messrs Richard Lindström and Albin Johansson;

that after the so-called Ribbentrop agreement [1944], more effectively than anybody else, worked to dissolve away from this agreement, which then was possible only by a change in the person of the President as well as within the government, of which I already a week after signing the

agreement presented a ready-made plan to Mr Albin Johansson;
that even after I left the government, on behalf of my parliamentary group, I was constantly pressing the new President and the new Prime Minister to take a decisive step towards peace.

With all this I think I have shown that I have not been an obstacle to peace, but that, on the contrary, my whole activity has been directed to its speedy attainment of it as soon as the opportunity opens. No more effectively could any Minister of Finance, for whom the official sector of duties did not contain these affairs, and who, moreover, had his own heavy duties to perform, could have shown his devotion to bringing the country to peace.

Since I have therefore in no way, let alone decisively, contributed to the country's entry into war, and since I have not been an obstacle to peace, but on the contrary have worked energetically to bring it about, I look forward with serenity

that the case will be dismissed in its entirety and
that I be released from all liability.

Source: The Archives of Labour Movement. Published later in Tanner's book *Everyday Life in Independent Finland* (Itsenäisen Suomen arkea). Tammi Publishing House 1956, pp. 349–358.

In the Moscow Armistice, Article 13, 19 September 1944, Finland undertook to cooperate "with the Allied Powers in arresting and trying persons accused of war crimes." On 19 October 1944, the Allied Control Commission in Finland (Soviet Union, Great Britain) handed over a list of war crimes perpetrators to Prime Minister Castrén of the Finnish Government.

In London, France, the Soviet Union, Britain and the USA negotiated from 26 June to 2 August 1945 and on 8 August 1945 agreed on extending the right of prosecution not only to war crimes but also to crimes against peace and humanity. This was the basis for the Nuremberg war crimes trials. The possibility to deal with any type of war crimes committed by the Allied Powers or to invoke them in the trials was completely excluded. – Immediately on 8 August 1945, the Soviet Deputy Chairman of the Allied Control Commission in Finland, Lieutenant General Savonenkov, extended the interpretation of the article 13 of the Finnish-Soviet Armistice of 19 September 1944 to cover also political decisions and requested government to set up a war guilt trial for Finnish war time politicians. The Parliament did not see to avoid this and passed a retroactive law in September 1945 to indict prominent governmental politicians for the

war of 1941– 1944. However, the indictment should be raised before the end of 1945.

In February 1946, Mr. Tanner, then the General Director of Elanto cooperative retail company, was sentenced to five and a half years' imprisonment in the War Guilt Court. He was released in November 1948.

Draft translation by Pauli Kruhse